



MESMEŘI

*Příběh jedné stolní společnosti
na Moravě*

Dana Vedra



OBSAH

Předmluva předsedy Židlochovického vlastivědného spolku	7
Pár slov úvodem	8
Stolní společnosti v českých zemích	11
Židlochovice v letech 1918–1945	17
Stolní společnosti v Židlochovicích	25
Kdo byli Mesmeři	33
Mesmerská svatba roku 1942 – skrytý manifest českého lidu?	55
Druhá svatba 1945 – oslava osvobození a konce války	69
Mesmeři v poválečné době	77
Konec příběhu?	89
Summary	96
Prameny a literatura	98



„Stůl rejpalů“ či „stůl pod rýčem“ v pohostinství U Kafků dnes. Malý rýč místo lampy nad stolem s básní vytvořil dlouholetý štamgast a bývalý Mesmer František Sedláček. Uprostřed sedící Peter Wendsche, předseda ŽVVS.

Foto: Dana Vedra.

Báseň nad tzv. „stolem rejpalů“ v pohostinství U Kafků v Židlochovicích.

Foto: Dana Vedra.

Nad stolem tímto
zříš viset rýč,
kdo nesnášíš ryti
odsuň se pryč.
K jinému stolu se
utáboř radš!
Žvesela zarýt si
starý zvyk náš.

Předmluva

Bylo to v hospodě „U Kafků“ buď v neděli o půl 12, když chodíme „zatopit“ nebo pak v pondělí, kdy sedíme u stolu „pod rýčem“, kde „filozofujeme“ o tom či onom. Říká se, že v hospodě se chlapi setkají a „filozofují“ o věcech, které by se neměly zapomenout. Jedním z témat jsou Mesmeri v Židlochovicích, kteří patří se svou činností pochopitelně do obrazu historie města. Ukazuje se, že lidí, kteří o tom něco vědí, je čím dále tím méně. My si uvědomujeme, že už dávno něco o tom psali staří členové ŽVVS (Židlochovický vlastivědný spolek), ale chybí ten přehledný historicky badatelský pohled na tuto kapitolu historie města.

Jednou jsem na schůzi Židlochovického vlastivědného spolku na to téma poukázal. Bylo to celkem šest fotografií, co jsem držel v ruce. Bezradnost. Pak se přihlásila Dana Vedra, že se pokusí o vyhledání nějakých údajů ze židlochovické kroniky. Následovala výměna SMS a dopisů mezi mnou a Danou Vedrou, ve kterých vyjádřila ochotu na toto téma napsat něco do zpravodaje. Navázala kontakty s rodinami bývalých členů této společnosti. Desítky fotografií shromáždila. Výsledkem je tato publikace „Příběh stolní společnosti v Židlochovicích“. Je to jedinečný dokument o vzniku, o dění a o konci této „stolní společnosti“ v Židlochovicích. Při tom Dana Vedra popisuje celou situaci a okolnosti, za kterých spolek vznikl.

Existence spolku během protektorátu nebyla jednoduchá. Kritika politické situace musela být skrytá. Neoficiální spolek přežil nejen protektorát, nýbrž také první roky komunistického režimu. Zachovala se fotodokumentace o svatbách. Jejich symbolem byly bílé cylindry s nápisem M, svatebčané jeli v kočáře, taženém voly. Jiné dokumenty nejsou. Autorka se opírá o vyjádření několika pamětníků z této doby. Zachovala s tím vzpomínky na kus historie města.

Publikace je jedinečný ucelený dokument o Mesmerech. Jediná na trhu. Je to nadčasový dokument. Má bohatý soupis literárních údajů. Jsou v ní dopracované publikace o Židlochovicích. Čtenáři, co se zajímají o historii obecně a o stolní společnosti speciálně, ti si přijdou na své.

prof. MUDr. Peter Wendsche, CSc.
předseda Židlochovického vlastivědného spolku

Pár slov úvodem

Hospody, vinárny, šenky, pivnice, hostince, ... patřily vždy k charakteristickým rysům české společnosti. Zrodila se zde mnohá kulturní seskupení. Byly zde sepsány slavné, významné texty, jež v mnoha případech představují milníky našich dějin. Zkrátka – ať již chceme či ne, patří do naší národní tradice a mnohem více se zde formovala kultura moderní společnosti než v dobových salónech, jak tomu bylo například v západní Evropě.

Židlochovice se proslavily jako místo, kde sídlí lovecký zámek s nádhernými přílehlými oborami, neméně slavný cukrovar. Nachází se zde nepřehlédnutelná dominanta města – most spojující oba břehy Svratky. Nikdy by mě nenapadlo, jak bohatou historii může mít toto malé město. Postupně se mi dařilo odkrývat známá i neznámá fakta z minulosti, které toto území pod rozložitým kopcem Výhonem skrývá. Jedním z nich je i příběh neformálního spolku, jehož členové se nazývali „Mesmeři“. Poprvé jsem na tento název narazila u kronikáře Antonína Flodra, který barvitě popsal v městské kronice svatbu Karla Brabce z roku 1942. Po přečtení celé události, kde se „klub Mesmerů“ vyskytoval čím dál častěji, rostl můj zájem o tyto evidentně veselé chlapíky čím dál více. Kdo byli oni Mesmeři? Byl to místní spolek mečířů (dle slova „Messer“)? Či šlo o tajný spolek v době okupace? Kdo se za ním skrýval? Jak je možné, že bylo dovoleno na sklonku dubna 1942, v době snad největšího útlaču v našich novodobých dějinách, takové pompéznosti a okázalosti českého národního uvědomění, mistrně zahalené do obyčejné jihomoravské veselky? Postupně se mi dařilo odkrývat neobyčejně bohatý, pestrobarevný příběh skupiny lidí, jejich osudů, které měly jedno společné – humor, recesi, lásku k vínu a zábavě. Nešlo ale jen o skupinu štamgastů vysedávajících u jednoho stolu. Lidé, hlásící se k tomuto uskupení, vyznávali svobodu názorů, toleranci, své aktivity zaštiťovali dobročinnými účely. Mnozí z nich sloužili nezištně i věcem veřejným, jak se ukáže v následujících kapitolách. Jejich humor byl mužsky zemitý. Pobavil, ale nikdy neurazil. Proto se dodnes mezi pamětníky na tuto společnost vzpomíná jen s úsměvem na rtech.

Šlo de facto o skupinu osob potkávajících se nejen ve veřejném prostoru města, ale především sedávali u jednoho stolu. Svou plodnou činností se zasadili o zajímavé a dodnes neznámé aktivity, které v daném čase a místě měly povzbuzující vliv na město. Kniha, kterou držíte v rukou, předkládá výsledky více než dvouletého výzkumu, založeného na interpretaci a analýze archivních pramenů, výpovědi pamětníků a především sesbírání bohatého

obrazového materiálu, který nebyl dosud nikdy publikován. Díky těmto indiciím se mi podařil seskládat neobyčejný příběh jedné stolní společnosti a lidí v ní uskupených. Doufám, že se budete při čtení jednotlivých historek bavit stejně dobře jako já. Ačkoli je práce sestavena dle seriózního historického výzkumu, musím přiznat, že bádání o Mesmerech bylo vskutku velmi zábavné a sami se tak rádi a často prezentovali široké veřejnosti.

Tato kniha by nevznikla bez finanční podpory města Židlochovic, Židlochovického vlastivědného spolku a Moravského zemského muzea. Mnoho informací a fotografií by se mi nepodařilo nashromáždit nebýt ochotných obyvatel města Židlochovic kterým patří můj velký dík. Na tomto místě bych chtěla poděkovat prof. MUDr. Peterovi Wendscheovi, CSc., Mgr. Vítu Funkovi, Karlu Brabcovi, Vítězslavu Ruberovi, rodině Kahounů, Janu Šotnarovi, Ivanu Fenzovi, JUDr. Lence Holzerové, Dagmar Holzerové, Dagmar Surmanové, Aloisi Kvasničkovi a Liborovi Kafkovi za poskytnutí cenných materiálů a informací. Dále můj velký dík patří vždy ochotným pracovníkům města Židlochovic, zejména odboru kultury (jmenovitě paní Mileně Moudré a Lence Betášové), knihovnicím městské knihovny Bohumile Pavkové a Evě Procházkové za umožnění přístupu do městského vlastivědného archivu a skenování cenných informací. Děkuji za odborné konzultace a připomínky svým kolegům, panu PhDr. Janu Břečkovi, Mgr. Haně Krutílkové, PhD., Mgr. Miroslavu Svobodovi, PhD. a Mgr. Ivo Durecovi. Děkuji také Mgr. Ivaně Fialové za pečlivé korektury textu.

Na konci patří můj hluboký vděk rodině, která je mi životní oporou a trpělivě snáší můj častý (a někdy snad přehnaný) pracovní zápal pro věc. A v neposlední řadě děkuji svému synovi Jakubovi, jehož veselá a vtipná povaha prozařuje mé srdce každý den, protože bez něj by nevznikly tyto řádky. Brát život s humorem, umět si tropit legraci nejen ze života a ostatních, ale především ze sebe – tím můžeme překonat i ty nejtěžší překážky, které nám život klade přes cestu. Mesmeri nám zanechali tento odkaz a my se jím můžeme inspirovat.

V Židlochovicích 26. 1. 2023

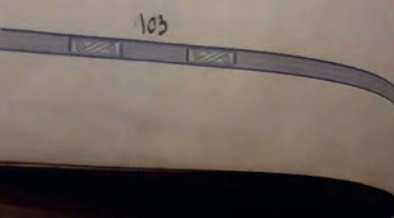
Dana Vedra

Jakub Arbes, snad nejznámější osobnost, která stála v čele věhlasných pražských stolních společností Mahabháráta a Flekovská akademie.
Zdroj: Wikipedia.



Fotografie členů spolku Schlaraffia. „Hausorden říše Ostia“, nejvyšší řád pobočky spolku Schlaraffia v Ústí nad Labem, založený roku 1885. Sbírka Muzea města Ústí nad Labem, sbírka Collegia Bohemica, o.p.s.
Foto: archiv autorky.

103





Židlochovice se v době tzv. druhé republiky potýkaly se značnými komplikacemi v podobě hraničních záborů. Zde na fotografii celnice mezi Vojkovicemi a Židlochovicemi na Brněnské ulici, přelom 1938/1939. Zdroj: Vlastivědný archiv města Židlochovic.

Celnice na Brněnské ulici rozdělující druhou Česko-slovenskou republiku a Německo. Vojkovice, do roku 1945 převážně německá obec, byly na základě mnichovské dohody v říjnu 1938 odstoupeny Německu. Přerušila se tím důležitá dopravní tepna do Brna. Přelom 1938/1939. Zdroj: Vlastivědný archiv města Židlochovic.



Xerokopie nejstarší známé fotografie Mesmerů, na kterém sedí členové „výboru“ z 11. 7. 1935. Na fotografii je Karel Brabec (první stojící zleva), Oldřich Kahoun (stojící uprostřed), knihkupec Ladislav Orsáček (sedící uprostřed). Snímek pořízen 11. 7. 1935.
Zdroj: Archiv autorky.



Obrázek zvučí na mesmerský karneval do Židlochovic,
30. léta 20. století.

Zdroj: Vlastivědný archiv města Židlochovic.

František Sedláček, obraz namalovaný Vítězslavem Ruberem
dle fotografie ze 70. let 20. století.

Foto: Vítězslav Ruber.



Fr. Sedláček

Podpis Františka Sedláčka.

aktivity spojené s těmito státnickými návštěvami. Ty byly místními záporně vnímány. Např. při návštěvě prezidenta se prý pečlivě prováděl výběr dětí, které měly tu čest, aby uvítaly prezidenta osvoboditele. Dále se hojně kritizuje neochota místní nobility přispět na různé dobročinné sbírky.

Mesmeři na sebe upozornili především v době okupace, a to velkolepou veřejnou manifestací, jež byla oficiálně uváděna jako svatba jednoho člena. Abychom mohli pochopit celou událost, je nezbytné si přiblížit Židlochovice v době druhé republiky a okupace.



Vizitka s místenkou pro Karla Brabce.
Zdroj: Vlastivědný archiv města Židlochovic.

Blahopřání Mesmerů Karlu Brabčovi k získání titulu mistra k řemeslu.
Zdroj: Vlastivědný archiv města Židlochovic.

Narod jása
a lidé trojceji
mistry že jsme světa
nyní v hokeji.

Není lehké mistrem
se jen takhle stát,
o to musí člověk
dlouho bojovat.

Ty ses Karle mistrem
právě také stal
a Mesmeři jásaj,
trojceji, a tak dál.

Malířským jsi mistrem,
natěračským též,
k nejvyšším teď metám
nesmlouvavě jdeš.

Pane mistře přijmi

od Mesmerů vzkaz:
Neoslaviš-li to
s nimi,
musí Ťe vzít čas!

Mesmer

Před konfiskací opravené vydání.



esmerské noviny

Soukromý tisk.

Odvislý surromantický „deník“. Vydali Mesmeri, společnost stolová.

Stolník Fr. Pešina. — Ve prospěch dobroč. účelů. — Vytlačil K. Kovalík, Židlochovice.

Hned na začátku musíme vysvětlovat: Deník? Ne! Náš „deník“ přece vyšel v noci a proto není „deníkem“. Přiléhavý název však pomijíme, neboť správně soudíme, že naši čtenáři čtouce většinou před spaním, jistě po dočtení odloží náš žurnál pod postel. Tam však náš „deník“ určitě narazí na svého slavnějšího jmenovce, čímž bude se cítiti ponížen a s ním i naše ctižádostivá redakce. Tedy „deník“ a nic jiného, jak navrhovala část redaktorů!

Dr. Eck:

Když jsme se tak sešli

Posílajíc tento žurnál do světa, ukájíme tím nenasytný hlad našich vznešených příznivců po žurnálu formátu opravdu světového.

Uvážíme-li, že se toho formátu užívá po celém světě, a to i v těch nejzapadlejších místech, v časech klidných i bouřlivých, a přihlédneme-li i k jakosti našeho papíru (jak každý i náš nejpředpojatější odpůrce uzná), že jsme hotovi vyhovět stejně potřebě bodrého židlochováka, jakož i jiného europána.

Tímto — doufáme jemným — způsobem vetřeli jsme se nejchoulostivějším místem do laskavé přízně váženého čtenáře, který bude jistě i dále ochoten sledovati náš světoborný program.

Předpokládajíc, že bychom byli rozebráni a předplaceni až do příštího století, jsme nuceni předem upozorniti chtivé abonenty, že již asi nevyjdeme, neboť jak jsme již podotkli, vyšli jsme v noci a podlehnuvše kouzlu židlochovského nočního života, stali jsme se neschopni dalšího vycházení.

Naše číslo je tedy jubilejní a dvojnásob slavnostní, neboť slaví svůj křest i pohřeb zároveň. Nemůžeme ovšem říci, že by číslo bylo první (neboť druhé už nenásleduje), ale také nemůžeme tvrdit, že je poslední (neboť před tím žádné nevyšlo). Tedy čistě mathematicky: v prvním případě i v druhém nula, což ovšem sečteno dává dvě nuly, ale tomu se musíme takticky vyhnout, pročez k těmto dvěma nulám připočteme naši slavnou redakci, čímž získáme několik dalších nul a zbavíme až dosud náš vážený časopis nejen všech dvojsmyslů, ale s redaktory, i všech dalších nesmyslů.

Že naše redakce je složena ze samých nul, potvrdí také rád pan Čupa. (On totiž zapomněl dosud zásobit svůj sklep ledem a požádal jednoho člena naší redakce, aby v létě stál mu na stupních sklepa, že tak bude vždycky několik stupňů ve sklepe pod nulou.)

Nechceme však déle sebe haniti. Stvořilo-li naše číslo 6 redaktorů, Mesmerů, není to věc jen taká. Vždyť chceme-li napsati milion, musíme též za jedno číslo postavit šest nul. A milion je přece velká krásná věc?!